

LutherTavle

I forbindelse med Reformationsjubilæet i 2017 har Folkekirkens Konfirmandcenter lavet nedenstående materiale til inspiration og til at skabe samtale om centrale pointer i en luthersk kirke.

Materialet består af:

- LutherTavle: Et 180 x 200 cm stofophæng der som baggrund har kirkedøren i Wittenberg. Alle opslag er centrale faser i Luthers liv, hans væsentlige erkendelser eller udgik til virkningshistorien
- 40-50 aktiviteter med reference til LutherTavlen
- En novellesamling af Iben Krogsdal
- En Katekismus af Hella Joof

Hvorfor en LutherTavle?

Luther brugte undervisningstavler. Grundtanken var, og er, at en viden, der gentages uge efter uge, i højere grad vil fæstne sig. Her er tale om en visuel viden, en gentagende understregning af årstal og handling der sætter sig på nethinden. LutherTavlen er ikke ordrig, men derimod rig på billeder, der udfordrer og bærer på en fortælling, som samtidig afføder undren og fantasi. LutherTavlen vil skabe spørgsmål, hvor forståelsen ikke rækker.

LutherTavlen - en kort beskrivelse

Tavlen består af tre lag, mange fortællinger og et utal af hints og finurligheder. Man kan som formidler af tavlen fokusere på, hvad man finder centralt eller lade konfirmanderne sætte retningen.

Kort fortalt:

- Første lag: Baggrunden: Døren, nøglen, 1517 som afsæt. Det er det, vi fejrer som en start, (eller som en katolik udtrykte det: »Det var tidspunktet for skilsmissen - der er ikke noget at fejre!«)
- Andet lag: Alle opslag på tavlen er enten:
  - En konkret reference til en fase i Luthers liv
  - En reference til en erkendelse, fx hans opgør med aflad, fokus på de to sakramenter, sola gratia etc.
  - En reference til et skrift, fx *Den Trælbundne Vilje* eller hans arbejde med salmer
  - Endelig udtrykker tavlen også nogle af de eksistentielle kriser, som Luther befandt sig i såvel forholdet til sin far som den angst, han blev konfronteret med i sin klostercelle

- Tredje lag: Her er der placeret en række knasthuller på døren. De ses ikke så godt på afstand, men når man kommer tæt på, kan man ”kikke ind” og se den virkningshistorie, som mange vil påstå, reformationen førte med sig.

Pædagogiske overvejelser

Formidlingsmæssigt kan Luther og reformationen være en fantastisk medrivende historie, men når det kommer til stykket, er det vel i Luthers ånd, at det er evangeliet, skriften alene, der har det egentlige fokus.

Derfor er vores tanke med LutherTavlen, at den blot er et ”skellet”. Et skellet for samtaler og aktiviteter om det egentlige. Vi lægger altså op til en fortælling om Luther, men med et primært fokus på eksistentielle eller dogmatiske pointer, som kan blive sat i spil i leg, aktivitet og samtale. Fortællingen om Luther er rammen, men evangeliet er budskabet.

Praktiske overvejelser

Tavlen kan hænges op og rulles sammen igen efter behov, selv om vi dog anbefaler, at den netop bliver hængende, så læringen fortsat sker i kraft af gentagelsen. Desuden tror vi også, den er velegnet til minkonfirmander og ikke mindst voksne, men disse målgrupper har ikke haft vores sigte i udarbejdelsen af LutherTavlen.

40-50 aktiviteter og undervisningsforløb

På Konfirmandcenterets hjemmeside kan man direkte via dette link – [klik her](#) – eller via det røde Luther-logo på forsiden gå til materialesiden med aktiviteter, der knytter sig til LutherTavlen. Her vil LutherTavlen have en række markeringer – de omvendte blå dråber.

Ved at føre musen hen over en given markering vil der komme en kort beskrivelse af aktiviteten. Klikker man, vil man blive ført frem til aktiviteten.

Aktiviteten har nok en kobling til Luther, men kan også stå for sig selv. Det er altså forløb, som ikke nødvendigvis er afhængig af en Luther-viden (læs: mellemregning), men som er en central evangelisk pointe, som enhver konfirmationsforberedelse vil kunne indeholde.

Fx kan nævnes:

- Aflad – om vi stadig køber os fri? – [klik her](#)
- Skriften – veje til at sætte fokus på skriften – [klik her](#)
- Toregimentelæren – [klik her](#)
- Katekismus med STORT – [klik her](#)

Se samlet oversigt i bilag 1:

Ti noveller om alt fra synd til nåde

Iben Krogsdal, forfatter og salmedigter, har skrevet novellesamlingen *Ti noveller om alt fra synd til nåde*. Novellerne er fuldstændig ude af en kirkelig kontekst, men rige på vedkommende og eksistentielle spørgsmål.

Novellerne tematiserer forskellige aspekter af luthersk teologi, men uden at bruge det teologiske fagsprog og de svære dogmatiske begreber.

De teologiske emner som eksempelvis "simul justus et peccator", realpræsens, toregimentelære og gerningsretfærdighed udspiller sig i personernes indre liv og livet mellem mennesker og bliver dermed til liv og fortællinger, vi kan spejle os i.

Novellerne er skrevet til konfirmander og egner sig både til højtlesning og til at læse selv. De kan bruges i forbindelse med nogle af de aktiviteter, der findes på Konfirmandcenterets hjemmeside og være med til at åbne op for teologien i et sprog, der ikke er teologisk, men narrativt og alment.

Hellas katekismu

Vi har bedt skuespiller, instruktør og stud.theol. Hella Joof om at skrive hendes katekismus baseret på de ti bud, trosbekendelsen, fadervor og de to sakramenter, altså en pendant til det Luther skrev i 1529. I Luthers egen ånd skal man jo nyformulere kristendommen, så det bliver forståeligt for samtidens mennesker. Det er der kommet en Katekismus ud af, som Luther måske ville kalde et sværmerisk eller måske endda kættersk skrift. Det ville være det nemmeste i verden at affærdige det og dømme det ude af teologiske og dogmatiske grunde. Men samtidig er denne Katekismus måske tættere på mainstream kristendom, som den leves og forstås i et sekulariseret Danmark end den, "præsten prædiker i kirken om søndagen". Det må vi forholde os til!

Vores håb er, at de "forbudte ord", der ikke kan slippe igennem det dogmatiske nåleøje, kan åbne op for en samtale om kristen tro, om den brede folkelige forståelse og accept af kirken, selv om den ikke indeholder en kristologi eller en traditionel forestilling om arvesynden – alt det, der passer ind i en enhver teologs kompas.

Men om Hellas ord skal forblive i "cellen" eller inddrages i konfirmationsforberedelsen, er op til jer. Vi har lavet en aktivitet, hvor man skal *like* to udsagn - Luther versus Hella - [klik her](#).

Du kan hente Hellas katekismus - [klik her](#)

LutherTavlen - en kronologisk gennemgang:

1483

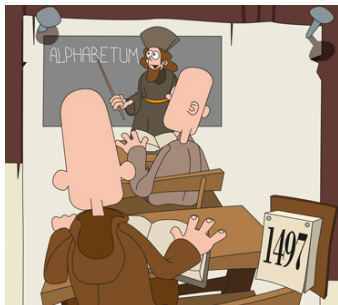

1483 Luthers fødsel

Luthers far havde ambitioner på drengens vegne om, at han skal blive mønsterbryder, altså et velkendt fænomen også i disse tider. Det er bjergværksarbejderens ambitioner og penge, der skubber Luther i latinskolen.

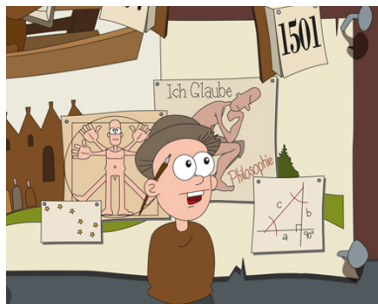
Iøvrigt var Luther døbt Luder men ændrede stavemåden.

1497

Latinskolen

1501

Forstudium på universitetet, hvor han er læser filosofi, geometri, astronomi altså en række naturvidenskabelige discipliner.

1505

Går fra juridisk studium til at blive munk, da han frygter for sit liv i et tordenvejr. Luthers første oprør, her mod farens vilje og planer med ham.

1507

Luther bliver præst og holder sin første messe.

1511

Luther rejser til Rom og bliver under eller efter anfægtet af den katolske kirkes rigdom, overflod og kravet om aflad. Afladstrappen er et godt billede. Her kravler man op den dag i dag.

Peterskirken var under opbygning, og netop pengene fra aflad gik til byggeriet.

1512

Luther forelæser, og i samme perioder udfordres han på kirkens forkyndelse og metoder.

Luther taler med sin skriftefader, han martres af klosterkamp og sjælskvaler i sin klostercelle. Frelses ved tro – Paulus: Romerbrevet

Tetzel sælger afladsbreve, der frikender en for enhver synd. Rasende over at se medlemmer af sin menighed blive udnyttet så groft går Luther til modangreb og kritiserer offentligt Tetzel og afladshandlen.

1517

95 teser imod aflad slås op på slotskirkens dør og spredt sig hurtigt ud over Europa.

1518

Tårnoplevelsen. Her kom Luther til sin nye erkendelse af Romerbrevets kap 3,23-24: Alle har syndet og har mistet herligheden fra Gud, og ufortjent gøres de retfærdige af hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus.

1518-
1520

Teologiske diskussioner og skænderier mellem Luther og andre ledende teologer.

Luther havde et meget barsk sprogbrug.

1520

Paven truer Luther. Han skal tilbagekalde det, han har sagt, men Luther nægter. Pavebullen er et bestemt brev med segl. Billedet illustrerer, at en bandbulle er udelukkelse fra kirken.

1520

Luther udgiver skriftet *Om kirkens babylonske fangenskab*, hvor Luther angriber den katolske sakramentslære og reducerer sakramenternes antal fra syv til to.

1521

Mødet i Worms, som er det endelig brud med den katolske kirke.

Er der nogen, I kender udover Luther 😊

På vej hjem fra mødet i Worms bliver Luther kidnappet af sympatisører og gemt på borgen Wartburg.

Sympatisøren er selveste kurfyrst Frederik den Vise, altså en mand med fyrstelig magt og indflydelse og et selvstændigt kurfyrstendømme under sig.

1521

Luther bor på Wartburg, og i forklædning som *Junker Jörg* bevæger han sig ud.

Luther går i gang med at oversætte Bibelen.

1523

Luther skriver om den verslig øvrighed altså om de to regimenter: kirken <-> loven/offentligheden/staten.

1524

Bondeoprør og billedstorm.

1525

Luther udgiver *Den Trælbundne Vilje* – en udgivelse, der er et oprør mod den fri vilje. I skriftet han billedet af kusk, der bestemmer:
"...anbragt der på samme vilkår som et trækdyr: i tilfælde af, at det er Gud, der er kusk, går dets vilje og dets gang i den retning Gud vil...Hvis kusken er Satan, går menneskets vilje og dets gang i den retning Satan vil.

Og det ligger uden for det menneskeligt mulige selv at beslutte sig for at løbe efter den ene kusk eller den andens kusk...Nej, for det er kuskene selv, der ligger i kamp med hinanden om erhvervelsen af mennesket og herredømmet over det

1525

Luther gifter sig med den tidligere nonne Katharina Von Bora.

1526

Ny gudstjenesteordning, hvor bl.a. salmesangen får fokus

1529

Skriver flere katekismer, altså ikke kun én, men tænker i målgrupper bl.a. til sin barber, til børn, til voksne.

1530

Den augsburgske bekendelse eller Confessio Augustana er et centralt luthersk bekendelsesskrift fremlagt ved Rigsdagen i Augsburg, hvor CA markerer en ny kirkedannelse, altså et slags grundstensdokument til den nye lutherske kirke, som frigør sig fra pavekirken. Skrevet af Melancthon, men i samråd med Luther.

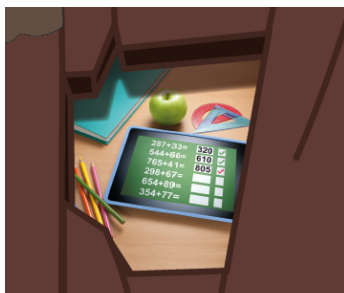
1536

Reformation i Danmark.

Virkningshistorie

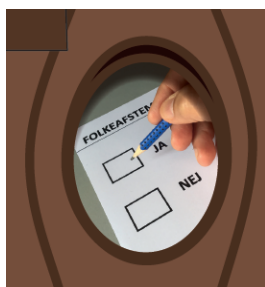
På tavlen findes en række knasthuller, som kan inspirere til en samtale om virkningshistorien. Tankerne med hullerne er:

Skolen

I dag siger folkeskolens formålsparagraf, at skolen skal give eleverne kundskaber og færdigheder. Skolen skal også forberede børnene "til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre". Skolegang har altid drejet sig om, at eleverne skal tilegne sig færdigheder og dannes som mennesker og samfundsborgere. Frem til 1975 stod det i lovgivningen, at skolens værdigrundlag skulle være kristent. Skolen er på mange måder et barn af kirken – og af reformationens budskab om, at alle skal have adgang til Guds ord.

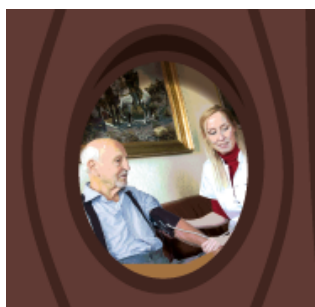
Kilde: »Reformationsjubilæet 2017«'s hjemmeside.

Demokratiet

Ifølge Luther er alle mennesker lige over for Gud. Her er der ingen forskel mellem høj og lav, mand og kvinde. Og tanken, at enhver skal tilegne sig kristendommens hovedindhold, bidrager på længere sigt til myndiggørelsen af almindelige mennesker. Her får tanken om "det almindelige præstedømme" stor betydning, dvs. ideen om, at der ikke er nogen principiel forskel på lægfolk og præster.

Kilde: »Reformationsjubilæet 2017«'s hjemmeside.

Velfærd

Også i forhold til velfærd er mange ting forandret. I nutidens velfærdssamfund betaler det offentlige ved sygdom og alderdom og sørger for pasning og undervisning af børn og unge. Målet er at skabe et socialt sikkerhedsnet for alle. Selvom velfærdssamfundet i høj grad er et resultat af 1800- og 1900-tallets fattigdomsproblemer og et bredt politisk ønske om at skabe social tryghed, fandtes der også sociale sikkerhedsnet længere tilbage i tiden – de var blot anderledes begrundet og indrettet end i dag. Man kan møde det synspunkt, at velfærdsstatens rødder går tilbage til reformationen.

Kilde: »Reformationsjubilæet 2017«'s hjemmeside.

Det almindelige præstedømme

Luther talte for "det almindelige præstedømme", dvs. at alle kristne principielt selv kunne fortolke Guds ord og være præst for deres næste. Luther sagde bl.a., at "alle der er krøbet ud af dåben, er både præst, biskop og pave". Principielt var/er der derfor ingen forskel på præst og lægfolk.

Kilde: »Reformationsjubilæet 2017«'s hjemmeside.

Det økumeniske

Trods "skilsmissen" med den katolske kirke er der i dag en helt anden forståelse og dialog mellem de to kirkesamfund.

Her udtrykt ved et møde imellem en tidligere pave og danske folkekirkepræster.

Rulletekst/kreditering:

LutherTavlen ide og udvikling:

Folkekirkens Konfirmandcenter

Arbejdsgruppe til LutherTavlen:

Lars Nymark Heilesen

Hanne Høggild

Finn Andsbjerg Larsen

Illustration:

Ole Steen Pedersen, www.pedersen-pedersen.dk

Hellas katekismus:

Hella Joof

10 noveller mellem synd og nåde

Iben Krogsdal

Bilag 1:

Oversigt over aktuelle aktiviteter – sat i relation til LutherTavlen.

Årstal	Tema:	Aktivitet	Find aktivitet
1501	Tro og viden	Gud så, at det var godt	Igangsætte en samtale om skaberværket i lyset af Luthers syn på tro og viden
	Lutherrosen	Lutherrose	Powerpoint til forklaring af de fem blade
1505	Omvendelse	Omvendelse	Om at vende sig om mod det væsentlige
	Angst og frygt	Inderst inde	Om at lade frygten styre sit liv og handlinger
	Far og søn/Gudsbillede	Gudsbilleder Hvordan er Gud? For Gud er vi alle lige	Gud, hvor du ligner min far – og andre gudsbilleder. En aktivitet om at sætte ord på Gud Om det almindelige præstedømme og at intet mennesker er nærmere Gud end andre.
1511	Pilgrimsvandring	Luther og reformationen - stjerneløb	Rundt om Luther
	Aflad	Aflad	Kan det købes for penge?
	Kirke/bygning, penge eller menighed	Menighedens fællesskab	Er kirken blot en bygning?
1512	Noget der er helligt (relikvier)	Lommehelligdom	Hvad er helligt?
	Identitet/krise	Leg om identitet	Om at komme til sig selv
	Hvem er jeg	Hvem er jeg? Okay - Du er ok!	Om at komme til sig selv Om at komme til sig selv – med afsæt i musikvideoe
	Liv efter døden>>skærsild??	Når et lys slukkes Et liv efter døden?	Det evige liv På den anden side – forestillingen om det, der kommer efter
1517	Teser	Luthers teser og en dør!	Hvad er vigtigt i dit liv, og vil du kæmpe for det?

Årstal	Tema:	Aktivitet	Find aktivitet
	Nåde, Tårnoplevelse	Retfærdiggørelse	Et Houdini forløb, med kæder og låse, til at skabe forståelse for ordet der frisætter
1518	Frelse ved tro		
	Ordet skaber	Ordets magt Ordet skaber hvad det nævner - video	Ord, der betyder noget – en aktivitet om vores ords betydning Ordet skaber, hvad det nævner
	Lukket ude af fællesskab (Pavebuller)	Trække tyr	Ude af fællesskabet
1520	Sakramenter	Nadver - måltid Fællesskab Ihukommelse Billeder på dåb Quiz og byt om dåb	Nadveren – en aktivitet om det vi får givet En aktivitet der handler om, at vi har brug for hinanden Nadver – en aktivitet om noget, vi mindes Dåb – en aktivitet om dåben i billeder Dåb – en aktivitet om, hvad dåb er
1521	Forsvare sin tro		
	Ståsted	Ståsted -Worms	Om at “stå” alene for sin samvittighed
1522	Skriften	#hashtag	En aktivitet til at komme tættere på skriften
	Toregimentelæren	Toregimente	Hvem bestemmer i mit liv og bestemmer kirken noget?
1524	Bondeoprør	Billedforbud	At sætte en samtale i gang om hvad billeder kan og om billedforbudet og udrensningen af en række danske kirker i 1530
	Synd	Støj - synd Lille spejl på væggen...	At tale om hvad der skaber afstand - at være indkroget i sig selv Det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke
	Det onde/gode	Det onde i vores liv? Værdilinje - ond - ikke ond	Eksistens overvejelse om fristelse og det onde med tanke på Jesu fristelse i ørkenen Om sondring imellem person og handling - men måske også en snak om menneskets kun er ondt!

Årstal	Tema:	Aktivitet	Find aktivitet
1526	Salmer	3 Luther salmer Boomwhackers – Vor gud han er...	At få viden om Luthers salmeunivers Vor Gud han er så fast en borg udsat for boomwhackers
1529	Katekismus	Katekismus-sætninger Katekismus med STORT om dåb LIKE de 10 bud	At arbejde med og selv formulere sætninger om tro Med afsæt i den lille katekismus sættes en samtale i gang om dåb med afsæt i en Luthersk formidlingsmetode metode. Sammenstille og LIKE Hella Joofs udlægning med Luthers formuleringer fra den lille katekismus